

OK 2012: Overenskomstforhandlinger i en mellemtid

Som en forhandler sagde op til overenskomstfornyelsen: "Meget tyder på, at de resultater, man vil komme frem til, nok kan kiles ned mellem to gulvbrædder". Det var ikke bare et smalt forlig på lønnen, der blev tænkt på her. Det var også omfanget af protokollater og andre tekster, som forhandlingerne ville munde ud i.

ANALYSE

Søren Kaj Andersen

FAOS information nr. 1 2012

Der er ingen tvivl om, at overenskomstresultaterne blev smalle. De aftaler, der nu er indgået, er smalle både i den forstand, at der har været få penge at komme efter, og at det er beskedent, hvad der er kommet af nye tiltag i overenskomsterne.

Forhandlingsresultaterne kan anskues som et mellemstykke i en tid, hvor de forhandlende organisationer venter. Venter på, at krisen skal få en ende, og at indtjening og beskæftigelse atter vil stige. Håbet var, at krise-fornyelserne af overenskomsterne i 2010 ville blive en engangsforestilling, og at der ville være økonomisk rum til mere i 2012. Men krisen har bidt sig fast, og de positive tegn, vi ser, er usikre. Derfor blev denne forhandlingsrunde også præget af tilbageholdenhed på næsten alle fronter. Set i forhold til den aktuelle politiske situation venter man også. Man venter på de annoncerede trepartsforhandlinger og her ikke mindst på en endelig dagsorden for, hvad der skal forhandles om.

Overenskomster kompenserer politikken

De områder, hvor fagbevægelsen faktisk fik en smule ved forhandlingsbordet, har tilknytning til to politiske beslutningsområder; uddannelse og seniorordninger. Uddannelse er direkte udpeget i regeringsgrundlaget som et emne, der skal tages op i trepartsforhandlingerne. Særlige initiativer over for de ældre på arbejdsmarkedet hører til de spørgsmål, fagbevægelsen ønsker at få taget op. Begge områder er en del af det trykkestema, fagbevægelsen udpegede som centralt op til overenskomstforhandlingerne.

At der blev taget initiativer på disse områder, understreger en dimension i det kollektive aftalesystem, der har udviklet sig gennem de sidste to årtier: At

der om forskellige velfærdsemner gennemføres en form for dobbeltregulering, så der både anvendes aftaler og lovgivning. Det kan enten være i form af, at parterne og politikerne sammen udbygger ordninger, som det fx er sket på barselsområdet. Eller i form af, at aftaleparterne går ind og kompenserer i relation til velfærdsgoder, som staten svækker eller trækker sig fra. Et eksempel er udhulingen af dagpengenes kompensationsgrad, som i 2010 blev det direkte argument for at introducere fratrædelsesgodtgørelser i overenskomsterne. Set med fagbevægelsens øjne er dagpengeniveauet ikke mindst for faglærte blevet uacceptabelt lavt.

Seniorordningerne i de nyforhandlede overenskomster må på samme vis ses som en direkte reaktion på den reducerede efterlønsordning. Hvad angår både fratrædelsesgodtgørelserne og seniorordningerne er der tale om økonomisk beskedne reaktioner (seniorordninger er ligefrem finansieret af lønmodtagerne selv), der umiddelbart mere har symbolværdi, end de er fuldblodsalternativer til de statslige politikker. Et forhold, som dog ikke må overses her, er, at i modsætning til lovgivning skal overenskomster fornyes; i øjeblikket hvert andet år. Så der er mulighed for at udbygge de ordninger, der er i overenskomsterne, hvis ellers parterne kan blive enige om det.

I denne sammenhæng kan arbejdsmarkedspensionerne nævnes. Her overlod man opbygningen af et meget dyrt og politisk vanskeligt velfærdsgode til arbejdsmarkedets parter. I starten af 1990'erne blev der sat små penge af til pension. Først flere overenskomstfornyelser senere blev det tydeligt, at dette kunne blive den holdbare løsning på, hvordan det danske samfund sikrede pensionsopsparingen.

Forhandlingsmæssige mellemspil

Betydningen af, hvad der var blevet forhandlet ind i overenskomsten mere end et årti tidligere, viste sig tydeligt ved OK 2012 i forbindelse med Dansk Erhvervs og HK/Handels butiksoverenskomst. Ved fornyelsen i 2000 aftalte parterne, at hvis lukkeloven ændres således, at det bliver muligt generelt at holde åbent på søn- og helligdage, så skal de butiksansatte kompenseres med frihed. Dansk Erhverv meddelte op til 2012-fornyelsen, at man ønskede mere fleksible arbejdstidsregler netop begrundet i bortfaldet af lukkeloven til oktober. Men HK/Handel holdt fast og insisterede på, at overenskomsten med år 2000-aftalen var gjort klar til liberaliseringen af lukkeloven. Det kan kaldes rettidig omhu af HK/Handel, at de fik denne aftale på plads for 12 år siden. Og det var netop det, som blev opnået dengang, der gør, at HK/Handels formand, Jørgen Hoppe, nu kan erklære, at man har sikret medlemmerne to en halv uges ekstra frihed, når lukkeloven forsvinder. Det er jo et flot resultat, om end det ikke er alle grupper af butiksansatte, der opnår så megen ny frihed. Summen af forhandlingerne på butiksområdet blev reelt status quo – et mellemspil. Der blev ikke ændret på arbejdstidsreglerne, og resten var mest af alt en oversættelse af, hvad der var opnået i industriens aftale.

Også byggeriets arbejdsgivere ville gerne gøre arbejdstidsbestemmelserne mere fleksible. Desuden ville man gerne høste frugterne af, at det tidligere Træ, Industri og Byg (TIB) nu er fusioneret med 3F's Byggegruppe, og man ønskede at sammenskrive de forskellige overenskomster til en samlet Byggeriets Overenskomst. Omvendt stod 3F's Byggegruppe hårdt på, at nye tiltag mod social dumping skulle med i aftalen. Men arbejdsgiverne kunne hverken nikke til et tredjepartsansvar (ansvar for overenskomstdækning af underentreprenører) eller et generelt akkordafsnitstillæg (der de facto ville hæve mindstebetalingen per time med en rund 20'er). Resultatet blev, at stort set ingenting blev til noget – bortset fra den obligatoriske oversættelse af industriens aftale med beskedne lønstigninger, seniorordning mv. Altså et mellemspil.

Det ligner en tanke, at skatteminister Thor Möger Pedersen allerede dagen efter, at byggeriet havde indgået deres 'skrabede' aftale uden nye initiativer mod social dumping, annoncerede, at regeringen vil komme med et lovforslag, der skal bekæmpe sort arbejde og social dumping. Arbejdsudøvere skal på stedet kunne forevise legitimation, håndværkerbiler skal være forsynet med firmaoplysninger, og skilte på arbejdspladser skal fortælle, hvem der arbejder på stedet. Lovforslaget tager ikke direkte de emner op, der har været knasterne i forhandlingerne på byggeriets område. Det handler om, at skatteregler er et lovgivningsområde. Men det er ikke desto mindre en imødekommelse af fagbevægelsens ønske om en øget indsats mod social dumping. Man kan forestille sig, at skatteministerens initiativ reelt vil lægge en dæmper på utilfredsheden med overenskomstresultatet blandt ansatte i byggeriet; måske lever aftalen ikke op til det forventede, men der kommer alligevel nye initiativer mod social dumping.

FAOS
23.03.12